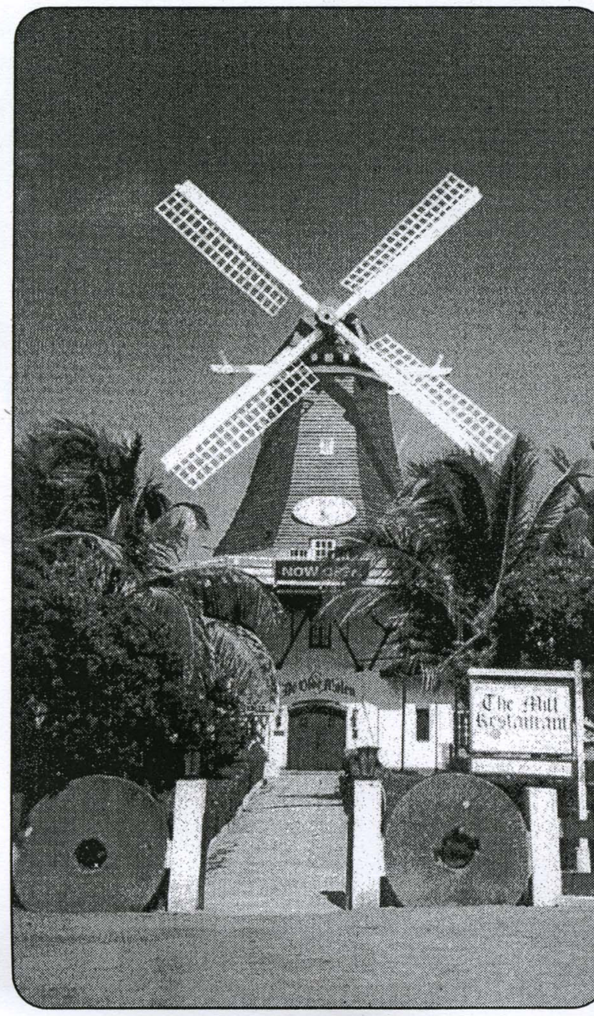

Jan Medendorp over Olde Molen in Aruba

'Timmerlui hadden geen ladders nodig'

Als molenbouwer Jan Medendorp (80) uit het Noord-Nederlandse Zuidlaren een foto van de gerestaureerde Olde Molen op Aruba ziet, kijkt hij verbouwereerd. "Veertig jaar geleden heb ik die molen in Nederland afgebroken en op Aruba weer opgebouwd, maar als ik dit zie durf ik dat aan niemand meer te zeggen." Hoewel, als Medendorp hoort dat het bouwsel nu eigendom is van de populaire Nederlandse zanger Lee Towers, glimlacht hij weer. "Misschien kunnen mijn vrouw en ik van de heer Towers alsnog die tickets naar Aruba krijgen, die ons destijds door de eerste eigenaren beloofd zijn. We zouden bij de opening in 1962 aanwezig zijn, maar toen kregen we een beleefd briefje dat daar geen geld meer voor was, 'misschien bij het tienjarig bestaan'. We zijn nu veertig jaar verder en we wachten nog steeds…"

Jan Medendorp

Door Marius Bremmer

Jan en Pieternella Medendorp-de Hoog hebben in hun gezellig ingerichte molenaarswoning aan de Havenstraat in Zuidlaren een dik album op tafel liggen. Hierin bevinden zich alle bewijzen van hun Arubaanse avontuur. Want een avontuur was het! Medendorp en zijn vrouw hebben het album weer tevoorschijn gehaald, toen ze geconfronteerd werden met een foto van de twee jaar geleden door een lokale aannemer gerestaureerde 'Olde Molen' op Aruba. Aan de hand van correspondentie, vele foto's, folders en tickets vertellen ze hun relaas.

ZUID-AMERIKAAN

Jan Medendorp stamt uit een molengeslacht. "Ik had altijd werk. Ik heb het vak thuis geleerd. Mijn vader was molenaar, mijn grootvader en overgrootvader waren molenbouwer. Ik heb in mijn leven misschien wel twintig molens afgebroken, ik heb molens verplaatst ('van de Keukenhof naar Arnemuiden, van Stedum naar Lichtenvoorde in de Gelderse Achterhoek –nog volop in bedrijf') en meer dan tien molens nieuw gebouwd, zoals de kleine houtzaagmolen bij het Groningse Ten Boer."

Medendorp werd voor het Arubaanse avontuur destijds benaderd door de heer A.H. Satoor de Rootas ('een Zuid-Amerikaan, zijn baas was een Chinees') van 'Hamtrade', een exportfirma te Amsterdam.

"Het was een handelsfirma, ze exporteerden alles waar wat aan te verdienen was. Ze hadden gehoord dat er op Aruba vraag was naar een Hollandse molen. Dat zou een lokkertje moeten worden voor Amerikaanse toeristen, om in het restaurant onder het wiekenwonder te komen eten."

"De meeste molenbouwers in Nederland hebben alleen maar lager onderwijs", vervolgt Medendorp, "maar ik had wel Engels geleerd, daarom kwamen ze bij mij terecht. Ik wist ook wel wat van inches en feet."

Uiteindelijk kwamen er drie heren van 'Hamtrade' naar Zuidlaren. Medendorp kende een stuk of wat molens die bestemd waren voor de sloop en uiteindelijk viel het oog op een molen te Wedderveer, in het oosten van de provincie Groningen Het was een molen zonder wieken en zonder omloop, maar van binnen nog wel helemaal compleet. "Ik heb die molen toen eens goed bekeken en een offerte gemaakt voor de kosten van aanschaf, afbraak en aanlevering tot het schip in Amsterdam."

Medendorp weet niet meer uit z'n hoofd wat de prijs was, die hij in zijn offerte noemde. "Molens voor de afbraak waren goedkoop en ik heb het ding in m'n eentje afgebroken. Ik denk dat het dertigduizend gulden was. Ik stuurde de offerte naar Aruba en kreeg bericht terug: 'doorgaan'."

Medendorp kan zich niet herinneren of hij daarmee een financiële slag geslagen had. "Ik weet nog wel dat ik vrije passage voor mijn vrouw bedongen had. Dat was voor ons aantrekkelijk."

TANTE CHRISJE

'De Olde Molen' werd in 1804 aan de vaart bij de Groningse stad Winschoten gebouwd. Hij moest daar – samen met een vergelijkbaar gevaarte – een polder van ruim tweeduizend hectaren bemalen. In 1883 werd de molen verkocht aan ene Geert Luth, echtgenoot van Lucretia Christiena Hubbeling. Luth verplaatste de molen in 1897 naar Wedderveer, om aldaar dienst te doen als korenmolen. Mevrouw Christiena Hillegiena Lucretia van der Meulen-Luth, voor bekenden 'tante Chrisje' was de latere eigenaresse van de molen, die inmiddels naar haar moeder 'Lucretia Christiena' genoemd was. 'Tante Chrisje' vertelde in 1961 aan de pers – die geïnteresseerd was geraakt in de molen vanwege de verhuizing naar Aruba: "Mijn vader kocht de molen voor honderd gulden, terwijl de vraagprijs vijfentwintig gulden hoger lag. Mijn halfbroer zakte daarna met de afgebroken molen de vaart af, zoals de Batavieren de Rijn." 'Tante Chrisje' genoot in de wijde omgeving van Winschoten bekendheid als eerste vrouwelijke deelnemer aan een concours hippique. *De Winschoter Courant* in 1901: 'De rit van mejuffrouw Luth leek én in draf én in galop zóó vast en zóó zeker, alsof zij het al haar leven gedaan had. Moge haar voorbeeld door velen gevolgd worden.' Op haar oude dag, eenenvijftig jaar na haar debuut als amazone, was 'tante Chrisje' niet verdrietig toen de molen emigreerde naar Aruba. 'Anders was-ie toch maar gesloopt'. In haar stal had ze nog twee koeien en een paard. "De molen mochten ze hebben, maar mijn paard blijft altijd bij mij."

POKKENBRIEFJE

In augustus 1960 begon Medendorp met de afbraak van de molen, die op foto's uit 1940 nog één roede had met twee wieken. Het gedemonteerde gevaarte werd uiteindelijk met drie treinwagons en een truck afgeleverd in de Amsterdamse haven, waarna het m.s. 'Breda' van de Koninklijke Nederlandse Stoomboot-maatschappij (KNSM) het geheel naar Aruba heeft gevaren. "Dat was een 'Liberty-schip', waarvan er tijdens de Tweede Wereldoorlog veel zijn gebouwd. Daar dankten de geallieerden de overwinning aan, zeg maar." Daarna was het de beurt aan de Medendorpen zelf om scheep te gaan. In het album staat het vertrek uit het Drentse dorp Zuidlaren prachtig afgebeeld in zwart-wit. "Ik had toen een Pontiac Cabriolet, de mooiste auto die ik ooit gehad heb. Kennissen brachten ons met onze eigen auto naar Hamburg, vanwaar ons schip vertrok." Ook het 'pokkenbriefje' zit in het album. "We moesten ons voor vertrek inenten tegen pokken. Mijn vrouw heeft er al die tijd op Aruba last van gehad." Verder toont het album de kaartjes voor de overtocht met de 'Horn-Linie'. De prijs voor een enkele reis Hamburg-Aruba was 650 dollar of 2600 Duitse mark. Medendorp: "Oei, toen stond de dollar wel erg hoog!" Maar hij heeft wel meer oog voor detail: "De Horn-Linie was de enige Duitse reder die zijn schepen schuldenvrij had. We voeren met de 'Horn-Koog', een bananenboot. Het schip was spiksplinternieuw, het was z'n tweede vaart. Het tempo zat er aardig in, want toen wij aan boord gingen, zagen we de bananen nog naar buiten gedragen worden." Behalve vracht bood het schip plaats aan slechts zeven passagiers. "We sliepen in de hut, die exclusief was ingericht voor de reder zelf. Verder was er nog een Duitse professor aan boord, die werd uitgezonden naar Colombia om daar les te gaan geven. Aan boord deden we 'boordscrabble', een spel waarvan het speelveld op het dek was geschilderd." Na aankomst van de 'Horn-Koog' te Curaçao stapten de Medendorpen – blijkens fraaie foto's uit het album – over op een vlucht met een twee-motorig vliegtuig van de KLM naar Aruba, die destijds dus nog interinsulaire vluchten uitvoerde. "Die kist kon misschien enkele tientallen passagiers vervoeren, meer niet."

OUDERWETS

Toen Medendorp op Aruba aankwam, was bouwmaatschappij 'Bohama' ('eigendom van een Fries op Curaçao') reeds begonnen met de onderbouw van het molenproject. "We hadden de stenen onderbouw van de molen in Nederland achtergelaten en op Aruba moest de nieuwe onderbouw plaats bieden aan een restaurant. Daarbovenop moest ik dan de molen plaatsen."

Voor meneer en mevrouw Medendorp was het een hele ervaring. In Nederland was Aruba in die jaren amper bekend en meer nog dan nu waren Zuidlaren en Oranjestad werelden van verschil.

Medendorp: "Alleen al het werk was totaal anders. In Nederland werkte ik uitsluitend alleen, hier stond opeens een legertje personeel tot m'n beschikking. Voor Bohama was het blijkbaar een slappe tijd. Ik kon natuurlijk wel wat hulp gebruiken bij het in elkaar zetten van de onderdelen. En betonstorten, dat gebeurde daar toen nog met emmertjes, die stuk voor stuk omhoog gebracht moesten worden!" Medendorp moet z'n ogen uitgekeken hebben: "Ik wist werkelijk niets van de lokale omstandigheden en de gereedschappen. De timmerlui hadden geen ladder nodig, ze klommen als aapjes tegen de balken omhoog!" De werktuigen waren ouderwets, weet de molenbouwer nog. "Er moest een kraan van de andere kant van het eiland komen, dat duurde wel twee dagen, zo langzaam reedie. Een ouwe rotkraan, waar geen rem meer op zat. Had de passaatwind er even flink vat op, dan draaide hij rondjes, terwijl het gebinte van de molen in de takels hing."

"De kraanwagen moest ook de molenstenen op de juiste plek plaatsen", vervolgt Medendorp. "Nadat we op de grond de wieken aan de roeden hadden bevestigd, konden die ook omhoog getakeld en geplaatst worden."

PANNENBIER

Het echtpaar Medendorp logeerde al die tijd bij de heer Huib van Strien, directeur van Bohama. Het album laat leuke plaatjes zien van het vermaak tijdens de vrije uurtjes: strand, de 'Natural Bridge', de Casibari Rock Formation, de Hooiberg, het gloednieuwe Cultureel Centrum (thans Cas di Cultura), speervissen en snorkelen bij Baby Beach, varen voor de kust van Eagle Beach en lekker eten in het Aruba Caribbean Hotel and Casino. "Daar stonden palmen, die elke dag begoten werden, daar keek ik enorm van op. Om elke palm was een hekje getimmerd tegen de kabrieten", zegt de molenbouwer.

Na een week of acht zat het grootste deel van het werk er op. "Toen we weg gingen, moest de molen alleen nog dichtgetimmerd worden, maar daarvoor was het hout nog niet aangekomen." Al bladerend in het album komen de herinneringen weer boven. "Die molen werd gebouwd op een grote kale plek, onvergelijkbaar met wat je nu op foto's ziet. Toen was er alleen maar een vlak stuk land, vol stenen en cactussen. Mijn strohoed woei in het begin vaak af, maar je hoefde er nooit lang achteraan te hollen: hij bleef altijd wel achter een cactus steken!" Verder toont het album fraaie foto's van de dag dat het hoogste punt was bereikt en er met de Nederlandse vlag in top pannenbier werd geschonken. Een krantenknipsel uit de *Amigoe* van 11 juli 1961: 'Wiekenas 'Olde Molen' gisteren geplaatst'. De wieken op de foto zijn duidelijk veel langer dan op recentere foto's.

KAN JUWELIERS

Voor vertrek schafte het echtpaar zich nog wat souvenirs aan. Medendorp weet het allemaal nog exact. "Ik heb er in de uitverkoop een diaprojector gekocht. Je moest 'm met de hand bedienen, maar hij had een geweldig goede 'American Optical' lens, in Nederland werden die alleen maar gebruikt voor specialistische, medische apparatuur. En voor mijn vrouw kocht ik een broche bij Kan Juweliers. Ik herinner me nog dat de heer Kan zei, dat hij een grotere voorraad had dan de grootste juwelier in Nederland, vanwege het kooptoerisme."

De terugreis naar Nederland ging blijkens de in het album geplakte tickets (van S.E.L. Maduro & Sons) per Trans Caribbean Airways naar New York en na een overstap verder per KLM naar Amsterdam.

Medendorp: "In Nederland hoorden we dat er na de bouw geen geld meer over was voor de aankoop van inventaris. Men zei dat Amerikanen hoge eisen stellen aan het interieur en men wilde daarom Delftsblauw servies uit Nederland, vanwege het Hollandse menu." In 1962 werd de zaak uiteindelijk geopend. "We kregen toen een vriendelijke brief dat er geen geld was om ons, zoals beloofd, voor de officiële opening over te laten komen. Wel vroegen ze of ik een duidelijke instructie wilde opsturen, hoe men de molen moest laten draaien. Tot dan toe had niemand dit 'vanwege de soms sterke winden' aangedurfd."

Uiteindelijk heeft het Arubaanse avontuur molenbouwer Medendorp meer internationale opdrachten opgeleverd. "Van 1964 tot 1965 heb ik gewerkt aan het overplaatsen van een Zaanse molen uit het Brabantse Venckel naar het stadje Holland in het Amerikaanse Michigan. Daar wonen veel Nederlandse immigranten die blijkbaar een molen als aandenken wilden. In 1972 heb ik een Hollandse molen gebouwd in Canada, in Steinbach, Manitoba. Dat was gewoon een nieuwe molen, geen overgeplaatste uit Nederland. Ik hoorde dat-ie onlangs helemaal afgebrand is. Gelukkig staat de molen op Aruba er nog wel. Maar iemand moet die wieken andersom monteren…"

Jan Medendorp stamt uit een molengeslacht. "Ik had altijd werk…"